

FeodaliWAT?

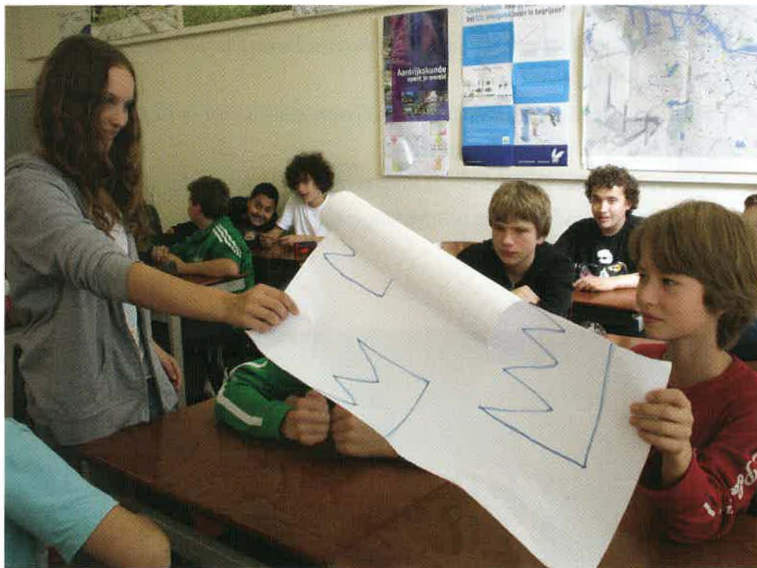
Hoe een brugklas het leenstelsel leert begrijpen

Tessa de Leur is docent geschiedenis aan de Hogeschool van Amsterdam.

Wat?

Een eenvoudige simulatie van het leenstelsel in ongeveer een kwartier tijd. De leerlingen doen, gestuurd door de docent, alsof ze land uitlenen. Ze worden dus leenheer en/of leenman.

Deze simulatie is uiteraard een schematisering van de historische werkelijkheid. Het is nuttig om van tevoren met een kaart of atlas even te laten zien om welk grondgebied de simulatie zou kunnen gaan, bijvoorbeeld Frankrijk.

Voor wie?

Een brugklas.

Doel van de les

Het leenstelsel is een lastig concept. Veel leerlingen raken verward en overzien de gevolgen niet van de ingewikkelde constructie dat land niet in bezit is, maar in leen. Op deze schematische manier komt dat iets beter over. De opbrengst is vaak een grappige les die leerlingen goed onthouden, en waaraan veel nieuwe kennis kan worden opgehangen.

Tijdvak

Tijd van monniken en ridders.

Lesduur

Ongeveer 15 minuten.

Opzet

Stap 1

Bereid het land voor: neem een groot vel papier, of plak enkele vellen aan elkaar. Maak het zo groot mogelijk, maar zorg ervoor dat je het papier nog zelf kunt vasthouden. Teken een aantal kroontjes op het papier, niet te dicht bij elkaar.

Stap 2

Ga voor de klas staan en laat het papier zien. Vertel: 'Ik ben de koning en dit is mijn land. Zoals je ziet, is het erg groot. Ik kan dit grondgebied niet in mijn eentje besturen (want de afstanden zijn groot en ik heb geen telefoon / e-mail / auto etc.). Daarom vraag ik twee (of drie) van mijn trouwste onderdanen om mij te helpen.'

Stap 3

Scheur een stukje van het papier af en vertel: 'Dit stuk grond houd ik zelf. Hierop zet ik mijn burcht en daar kunnen mijn vrouw en kinderen wonen.' Scheur het resterende stuk papier in twee of drie stukken. Geef deze stukken aan leerlingen, met de plechtige woorden: 'Ik leen jou dit stuk land. Je mag het gebruiken naar eigen inzicht. Vergeet niet dat het van mij is. Als ik iets van je nodig heb, geld, of soldaten, moet je dat geven.'

Stap 4

Vertel nu aan je twee of drie vazallen dat zij een groot stuk land hebben geleend. Eigenlijk ook te groot om zelf voor te zorgen. Zij gaan het land weer verder doorlenen. Laat de leerlingen een stukje voor zichzelf houden (voor hun hoeve en gezin), en laat ze hun resterende papier in twee of drie stukken scheuren. De leerlingen kiezen vervolgens hun eigen achterleenmannen en laten ze ook trouw beloven.

Bedenk in een klas met pestgedrag of je leerlingen zelf hun vazallen laat kiezen of dat je het doorlenen zelf organiseert en de achterleenmannen aanwijst.

Stap 5

Herhaal stap 3 zo vaak als nodig om het land goed versnipperd te krijgen. Zorg ervoor dat elke leerling minstens een stukje papier heeft. Meerdere stukjes mag ook, dan wordt het lekker ingewikkeld.

Stap 6

Vraag nu aan de leerlingen: 'Wie kan er nog zien dat het stukje land dat je in leen hebt van mij (de koning) is?' De meeste leerlingen zullen geen kroontje meer kunnen zien op hun stukje papier. Vertel dat het een van de redenen is waarom het leenstelsel uiteindelijk niet meer werkte; dat leenmannen zich nauwelijks meer realiseerden dat het land niet van henzelf was maar van de koning.

Stap 7 (optioneel)

Wanneer je nog meer lessen aan de middeleeuwen

besteedt, kun je de leenheer-leenman-verhoudingen uit deze simulatie steeds laten terugkomen. Speel bijvoorbeeld weer de koning en ga oorlog voeren. Roep je vazallen uit stap 2 op om je te komen helpen. Zij zullen zelf strijders moeten leveren. Kunnen de leerlingen hun eigen leenmannen en achterleenmannen nog achterhalen?

Nabeschouwing

Vooraf voor de wat taalzwakkere leerlingen is deze simulatie een uitkomst. Een uitleg in een tekst is voor hen vaak te moeilijk. Leerlingen ondervinden met deze simulatie even een soort feodalisme.

Door middel van de simulatie beseffen leerlingen ook eerder dat ze aan het leren zijn over mensen, in plaats van over een abstract systeem. Vooral het stukje land dat de leenheer in eigen beheer houdt voor zijn woning en gezin is in dit verband belangrijk.

Tijdens het verder leren over middeleeuws bestuur verwijzen leerlingen af en toe terug naar het spel, met hun eigen rol als middelpunt. Bij het lezen van een bron over een weigerachtige leenman zeggen ze bijvoor-

'Door middel van simulatie beseffen leerlingen eerder dat ze aan het leren zijn over mensen'

beeld: 'Ik ben dus ongehoorzaam aan Aymen en dan komt hij in de problemen omdat hij Valentijn niet kan betalen.' De leerling kan zich makkelijker iets voorstellen bij de hiërarchie van het leenstelsel omdat hij zichzelf daarin kan plaatsen. ■

Uit het getijdenboek 'Les Très Riches Heures' van Jean duc De Berry, de maand Juli. Gebroeders van Limburg. Musée Condé, Chantilly, Frankrijk.

